

مطلب روز

لکه برگی فوما (*Phoma lingam*)

علی زمان میرآبادی

مسئول مرکز تحقیقات کاربردی شرکت توسعه کشت دانه های روغنی

زمانیکه یک زراعت جدید در یک منطقه توصیه می شود در سالهای ابتدای امر، شاید چندان ضرورت مبارزه و کنترل عوامل تهدید کننده احتمالی آن محصول از جمله آفات، بیماریها و علف های هرز جدی گرفته نشود. اما این یک واقعیت است که با توسعه یک زراعت به خصوص زمانیکه آن زراعت بومی آن منطقه نباشد این مسئله اهمیت بیشتری خواهد داشت. در کشور ما علی رغم اینکه کلزا چندین سال است که کشت می شود ولی در واقع هنوز یک زراعت جدید محسوب می شود ضمن آنکه بومی این کشور نیست. طبیعی است در سال های اول، که کارشناسان اقدام به توصیه این زراعت می کردند و کشاورزان به کشت آن اقدام می نمودند شاید راندمان های بالای این زراعت در مقابل مدیریت آسان آن باعث علاقمندی آنان به تولید این محصول می شد. تدریجا برخی موارد که شاید ناشی از عدم آگاهی و عدم رعایت مدیریت مطلوب مزارع کلزا بود باعث شد طبیعت حسب انتخاب هوشمندانه خود تعادل را در محیط برقرار کند اما ایجاد این تعادل شاید به سود کشاورزان نبود و نتیجه آن توسعه برخی از عوامل بیماریزا و آفات در مناطق تحت کشت کلزا بود. یکی از این عوامل خطرناک که هم اکنون در بسیاری از مناطق کشت کلزا در جهان حسب سابقه طولانی کشت و تغییرات محیطی باعث خسارت های غیرقابل جبرانی گشته بیماری ناشی از شانکر (زخم) ساقه کلزا است. اسامی دیگر این بیماری، لکه برگی فوما، ساق سیاه، شانکر ساقه و ... است. عامل این بیماری یک موجود ریز ذره بینی از قارچها است که می تواند در تمامی مراحل رشدی کلزا و حتی پس از برداشت بر روی میزبان خود یعنی کلزا حضور داشته باشد. در سالهای اخیر اطلاعات جدیدی در خصوص حضور و توسعه این قارچ در کشور بدست آمده است. بطوریکه هم اکنون شاید بتوان گفت در هر منطقه ای از کشور با حداقل چهار سال سابقه کشت کلزا و تامین شرایط آب و هوایی مطلوب بیماری و عدم رعایت مسائل مدیریتی توسط کشاورز برای مقابله با این بیماری، احتمال وقوع و حضور این قارچ فراهم می شود. تحقیقات جدید نشان می دهد در ۱۳ استان کشور بخصوص در استانهای شمالی مازندران و گلستان، این عامل خسارت زا وجود دارد. خسارت اصلی آن شبیه بیماری پوسیدگی سفید ساقه کلزا است، این قارچ باعث مسدود شدن جریان شیره آوندی در پایین ساقه گیاه و منجر به زودرسی، خشک شدن و نهایتا خوابیدگی قبل از برداشت می شود. اگر چه در شرایط حاد این قارچ می تواند با حجم آلودگی بالادر برگهای اولیه منجر به نابودی گیاه گردد. بهترین روش با درجه اطمینان حداقل ۳ تا ۴ سال برای این بیماری استفاده از ارقام مقاوم می باشد چرا که این موجود می تواند از نظر ژنتیکی تغییر یافته و پس از مدتی ارقام مقاوم نیز نسبت به آن حساس گردند. مدیریت زراعی جهت پیشگیری از این بیماری می تواند بسیار مفید واقع گردد. تناوب با غلات، آیش، حذف بقایا بعد از برداشت از طریق شخم زدن یا سوزاندن، کشت زود هنگام در برخی مناطق، رعایت تراکم کشت از جمله این روش ها است. در ابتدای امر کشاورزان باید اطلاعات لازم در خصوص رقم مورد نظر و تاریخ مناسب کشت برای فرار از این بیماری را، از کارشناسان امر جو یا شوند. در زمینی زراعت کنند که بقایای سال قبل کلزا در آن زمین و حداقل تا ۱ کیلومتری آن وجود نداشته باشد. در مراحل اولیه رشد، از مرحله یک برگگی تا قبل از مرحله رزت دائما مزرعه خود را بازدید نمایند و اگر علائم مشکوکی بر روی برگها مشاهده کردند سریعا به کارشناسان کلینیک های گیاهپزشکی یا کارشناسان حفظ نباتات اطلاع دهند. علائم این بیماری بر روی برگ متغیر بوده ولی نسبتا گرد و در مرکز زرد تا خاکستری رنگ است که ممکن است نقاط ریز سیاهرنگی بطور دایره ای یا پراکنده بر روی آن مشاهده گردد. برخی اوقات لکه های آلوده از برگ جدا می شوند. اندازه و شکل این علائم به رقم، شرایط محیطی، نوع قارچ آلوده کننده بستگی دارد. لازم به ذکر است در صورت نیاز به سمپاشی بهترین زمان آن، در همان مراحل اولیه شروع بیماری در مرحله رویشی است. پس از اینکه برگها آلوده شوند، قارچ از طریق دمبرگ و ساقه به سمت پایین ساقه حرکت می کند و علائم ساقه در این زمان ابتدا به شکل علائم نقطه ای و دوکی شکل می گردد و نهایتا دور ساقه را در بر خواهد گرفت. حتی زمانیکه کشاورز کلزا را برداشت می کند قارچ بر روی بقایا وجود دارد لذا به کشاورزان توصیه می شود با چندین دیسک و یا در صورت امکان شخم، حتما نسبت به زیر خاک نمودن بقایا اقدام نمایند. با توجه به اینکه راهکارهای ارائه شده این بیماری حسب تغییر زندگی این قارچ ممکن است متفاوت باشد و یا تغییر کند، لذا لازم است ارتباط دائم کشاورز با کارشناسان مربوطه حفظ گردد.

تصاویر روز: بازدید از مزارع کلزا آلوده به فوما

